



CYKL | TRUDNE TEMATY
GRUPA WIEKOWA | SZKOŁA PONADPODSTAWOWA
PRZEDMIOT | JĘZYK POLSKI, LEKCJA WYCHOWAWCZA

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE DLA NAUCZYCIELA SCENARIUSZ LEKCJI

opracowanie: Jolanta Wróblewska

FILM | „Green Book”

USA 2018, 130 min

reżyseria: Peter Farrelly
scenariusz: Brian Hayes Currie, Peter Farrelly
zdjęcia: Sean Porter
muzyka: Kris Bowers
montaż: Patrick J. Don Vito
obsada: Viggo Mortensen, Mahershala Ali, Linda Cardellini

To film drogi, opowiadający uniwersalną historię. Czarnoskóry pianista Don Shirley to inteligent, a Tony jest drobnym cwaniaczkiem z Bronxu. W latach 60. wyruszają w wielotygodniowe tournée na południe Stanów Zjednoczonych. Dr Shirley gra dla białych, bogatych ludzi, a Tony jest jego kierowcą i ochroniarzem.

Dotykamy problemu rasizmu, a głównych bohaterów różni wiele: od majątku i wykształcenia, przez sposób bycia, po ulubione jedzenie i rozrywki. Z czasem jednak będą mieli okazję przekonać się, że tak naprawdę więcej ich łączy, niż dzieli. Ich wspólna, pełna przygód podróż stanie się początkiem nieprawdopodobnej przyjaźni.

„TYLKO ODWAŻNI ZMIENIAJĄ ŚWIAT” – O DWÓCH TAKICH, KTÓRZY ZOBACZYLI W DRUGIM CZŁOWIEKA

PRZEDMIOT | JĘZYK POLSKI, LEKCJA WYCHOWAWCZA

Temat lekcji

„Tylko odważni zmieniają świat” – o dwóch takich, którzy zobaczyli w drugim człowieku.

Czas trwania lekcji

45 min

Cele lekcji

Podczas lekcji uczeń:

- wyjaśnia znaczenie symboli użytych w filmie;
- interpretuje mowę ciała bohaterów;

- charakteryzuje głównych bohaterów;
- opisuje relacje między bohaterami;
- wyjaśnia terminy: stereotyp, uprzedzenie, dyskryminacja, rasizm i podaje przykłady takich zachowań w filmie;
- odczytuje film jako kino drogi.

Powiązanie z podstawą programową

Podczas lekcji uczeń:

- odróżnia tolerancję od akceptacji, wyjaśnia jak tworzą się podziały w społeczeństwie na „swoich” i „obcych”, rozpoznaje przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji (wiedza o społeczeństwie);
- buduje system wartości na fundamencie prawdy, dobra i piękna oraz szacunku dla człowieka (język polski);
- doskonalą umiejętność wyrażania własnych sądów, argumentacji i udziału w dyskusji (język polski).

Metody i formy pracy

Podczas lekcji nauczyciel wykorzystuje następujące metody i formy pracy z uczniem:

- burza mózgów;
- praca z kadrem filmowym;
- dyskusja;
- praca w grupie;
- praca w klasie.

Środki dydaktyczne

Podczas lekcji nauczyciel wykorzystuje następujące środki dydaktyczne:

- film „Green Book”;
- karty pracy;
- kadry z filmu.

Przygotowanie do lekcji

Przed obejrzeniem filmu prosimy uczniów o przygotowanie informacji na temat rasizmu na Południu Stanów Zjednoczonych w latach 60. XX wieku oraz informacji o tytułowej zielonej książce – „The Negro Motorist Green Book”.

PRZEBIEG LEKCJI

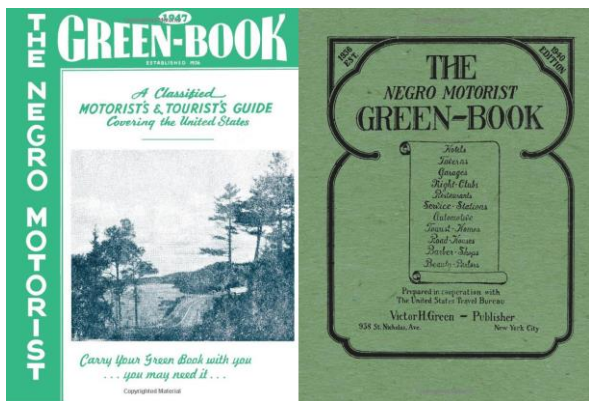
Wprowadzenie

Nauczyciel prosi wybranego ucznia o przedstawienie informacji lub sam prezentuje kilka ważnych informacji oraz zdjęć, np. „The Negro Motorist Green Book” to przewodnik dla podróżujących Afroamerykanów. Prezentował hotele i restauracje Stanów Zjednoczonych, w których mogli być oni bez problemów obsłużeni. Wydawany był w latach 1936-1966, a opublikowany po raz pierwszy przez listonosza Victora Hugo Greena.

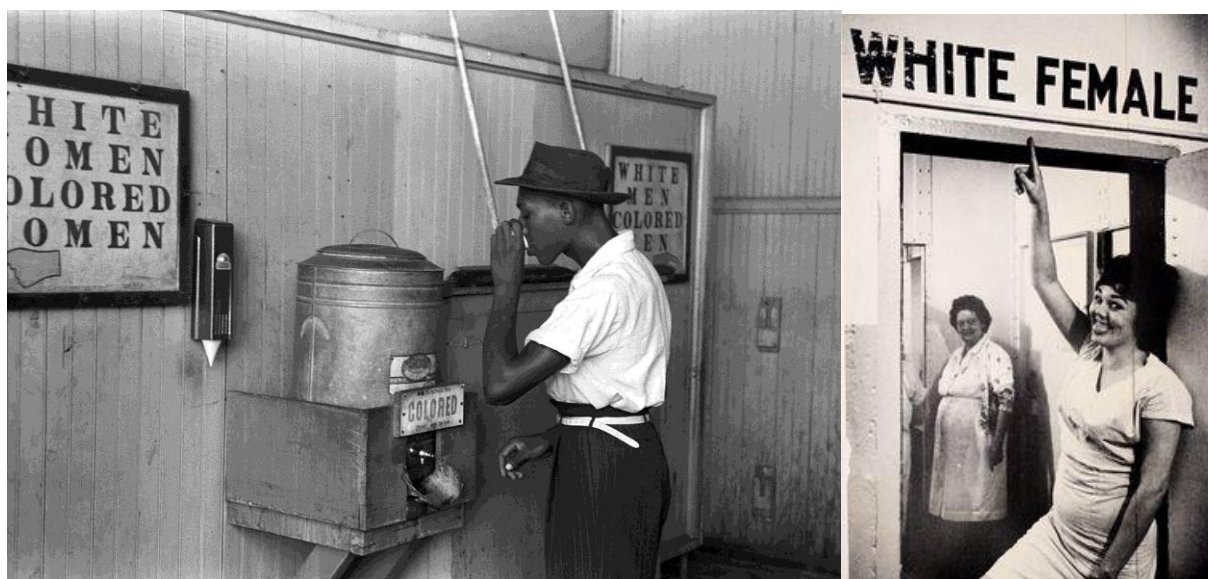
Czarnoskórzy, unikając segregacji w transporcie publicznym, zaczęli podróżować samochodem. Przewodnik był bardzo praktyczny, bo można było uniknąć wielu nieprzyjemnych i groźnych sytuacji, np.:

- nękania na drogach,
- niemożności korzystania ze wszystkich toalet,
- mieli trudności w kupieniu benzyny, znalezieniu zakwaterowania,
- niektóre miasta trzeba było opuścić po zachodzie słońca,
- nie mogli wyprzedzać białych,
- musieli znosić zniewagi urzędników, policji,
- na Południu radzono im nosić czapkę szofera lub mieć ją widoczną na przednim siedzeniu i udawać, że dostarczają samochód białej osobie itd.

Zielona książka stała się symbolem szansy na odbycie przyjemnej podróży, ale jednocześnie to gorzki symbol rasowej dyskryminacji. Powstała społeczność skazana na „Green book”, a książeczka opisywała rodzaj równoległego świata.



źródło: <https://boingboing.net/2017/12/26/h-green-v-d-trump.html>



źródło: <https://pl.pinterest.com/pin/852376666944803807/?lp=true>

Ważne daty:

1961 – JFK (John Fitzgerald Kennedy) zostaje prezydentem USA

1962 – czas akcji filmu

1963 – marsz Afroamerykanów na Waszyngton (28 sierpnia)

1963 – słynne wystąpienie Martina Luthera Kinga „I have a dream”

<https://www.arte.tv/pl/videos/074567-005-A/i-have-a-dream-martin-luther-king/>

1964 – ustawa o prawach obywatelskich, znoszących segregację rasową w USA;

Realizacja tematu

1. Mowa ciała.

CC BY-NC-ND: uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych 3.0 Polska

Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

Pokazujemy uczniom kadr filmu, który został wykorzystany na plakacie i prosimy, aby opowiedzieli o mowie ciała bohaterów.



Źródło: M2 Films

Przewidywane odpowiedzi:

Kierowca jest pewny siebie, panuje nad sytuacją, a jego twarz nie zdradza żadnych emocji. Uważnie, czujnie obserwuje i patrzy cwany, sprytnym spojrzeniem (brwi uniesione do góry), z dystansem na to, co się dzieje wokół. Jest panem tej sytuacji.

Czarnoskóry pasażer siedzi na tylnym siedzeniu, zajmując dużą część miejsca, zaznacza tym swoją przestrzeń, siedzi komfortowo. Jest spokojny, a jego głowa lekko uniesiona do góry ukazuje jego dumę. Czuje się bezpieczny za plecami kierowcy. Czuje się ważny.

Prosimy uczniów, aby opisali miejsca, w których bohaterowie mieszkają.

Przewidywane odpowiedzi: Tony jest mieszkańcem Bronxu. Ma kochającą żonę i dwóch synów. Ma również typową włoską rodzinę, na którą może liczyć. Jego dom jest pełen gwaru, radości, włoskiego temperamentu. Rodzina razem je posiłki, ogląda mecz, gra w karty, pomaga sobie.

Natomiast doktor Shirley mieszka w centrum Nowego Yorku, w mieszkaniu nad elitarną sceną Carnegie Hall, jest sam, ma jedynie służącego. Jego mieszkanie to zbiorowisko antyków i ozdób z całego świata. Gości przyjmuje siadając „na tronie”.

2. Przyjaźń w drodze

Tę część lekcji rozpoczynamy od rozmowy na temat kina drogi.

- Co symbolizuje podróż?

- Co daje nam podróżowanie?

Zwracamy uwagę uczniów na to, że nasi bohaterowie są niejako skazani na siebie w tej podróży, w symboliczny sposób pokazuje to również omawiany powyżej kadr – bohaterowie są sami w zamkniętej przestrzeni samochodu. W nowoczesnym Cadillacu są zmuszeni do znalezienia wspólnego języka. A dzieli ich wiele: pozycja społeczna, majątność, wykształcenie, poglądy i podejście do życia. Bohaterowie zostali skontrastowani ze sobą, ale ta ich podróż pokazuje, że mają wiele do odkrycia w sobie i w drugim człowieku.

Dzielimy klasę na grupę i rozdajemy karty pracy (Karta pracy nr 1). Uczniowie tworzą filmowe portrety Tony'ego Vallelonga i doktora Donalda Shirleya.

Przewidywane odpowiedzi:

Tony: cwaniak, prostak, temperamentny, nieokrzesany. Najlepiej wciska kit (przezwisko Lip), umie przekonać ludzi do tego, czego nie chcą. Jest żarłokiem, umie zachować się w każdej trudnej sytuacji, zaradny życiowo. Rasista (czy raczej myśli tak pod wpływem swojej rodziny). Honorowy, słowny, kocha żonę i jest rodzinny. Szczery i otwarty na zmiany, nie gardzi pomocą przy pisaniu listów, wyuczalny.

Shirley: wirtuoz pianina, wzór kurtuazji, taktu, erudycji, stanowczo egzekwuje zasady etykiety. Jest smutny, samotny, opanowany, zdystansowany, dumny, patrzy z górną na świat. Ryzykuje i łamie z premedytacją pewne zasady (picie w barze, gdzie nie wolno mu było przebywać), nie broni się, wycofuje się, jest butny i odważny, bo liczy na to, że grając na południu dla białych zmieni świat. Romantyk, maskuje swoje uczucia, daje się jednocześnie poniżyć, cierpi dla swojej idei, chce grać muzykę klasyczną, ale wytwórnia chce, aby wykonywał muzykę popularną („kolorowy zabawiacz”). Otwarty na nowe doznania, nowe smaki (jedzenie kurczaka).

Na koniec pytamy uczniów o zmiany w relacji między bohaterami.

- *Dlaczego bohaterowie się zmieniają?*
- *Co o tym decyduje?*
- *Co musi się stać, żeby można było tak otworzyć się na drugiego człowieka?*
- *Czy Shirley ma rację, mówiąc: „Trzeba odwagi, by zmienić ludzkie serca”?*
- *Jak należy rozumieć słowa Tony’ego:*
„Świat jest pełen ludzi, którzy boją się zrobić pierwszy krok”?

W tym momencie wprowadzamy pojęcia: **stereotyp, uprzedzenie, dyskryminacja, rasizm.**

Nie chodzi tu o żadne definicje, a raczej o zrozumienie pewnego schematu:

- stereotyp to myślenie,
- uprzedzenie to emocje,
- dyskryminacja to działanie, zachowanie (rasizm jest dyskryminacją ze względu na rasę).

Prosimy uczniów o wskazanie przykładów takich zachowań w filmie.

W filmie mamy do czynienia i ze stereotypem (włoska rodzina, grający czarnoskórzy z whisky stawianym na pianinie), uprzedzeniem (względem czarnoskórych; to myślenie o mieszkańcach dzielnicy Bronx – Tony mówi: „Mój świat jest bardziej czarniejszy”) i rasizmem (np. czarnoskórzy mają zakaz przebywania w pewnych miejscach).

Czy Don też jest do kogoś uprzedzony?

Wydaje się, że jest uprzedzony do swoich „braci”, bo są postrzegani jako służący, nieobcy, jedzący kurczaka rękoma. Próbuje za wszelką cenę odseparować się od takiego wizerunku, a w efekcie nie przynależy do żadnej grupy.

Podsumowując tę część lekcji, pytamy uczniów:

Czy Tony był rasistą?

Z pewnością w klasie wywiąże się dyskusja i będą różne zdania. Warto zwrócić uwagę, że gdyby Tony był rasistą w pełnym tego słowa znaczeniu, to jego relacja z Donem nie ewoluowałaby tak szybko, a może nawet w ogóle nie zostałby jego kierowcą. Może wcześniejsze uprzedzenie Tony’ego to jedynie wpływ jego włoskiej rodziny, która jest negatywnie nastawiona do „bambusów”? Zatem na nasze zachowania mogą wpływać inni, rodzina, społeczeństwo. Tony to mężczyzna, który kocha sercem i rozumie rozumem. Był chojrakiem w pracy, w relacjach ze znajomymi, ale odwagi zabrakło, żeby mieć własne zdanie wśród swoich. W ostatniej scenie, kiedy Tony wrócił do domu, na pytanie męskiej części rodziny: „Jak tam smoluch?”, odpowiada ostro: „Nie nazywaj go tak”, a za chwilę Don usiadł przy stole z rodziną Tony’ego i wszystko będzie w porządku. Odważne decyzje podejmują wszyscy i wszyscy na tym zyskują.

Podsumowanie tematu

Na koniec możemy się z uczniami zastanowić na postawę Dona Shirleya.

- Co chce osiągnąć, kiedy wybiera trasę koncertową na Południu USA?

Przewidywane odpowiedzi:

Muzyk opuszcza strefę komfortu, a wybiera drogę niełatwą i nieprzyjemną. Może wierzy, w jedną z najstarszych koncepcji psychologii, w siłę kontaktu z drugim człowiekiem. Dziwna ta lekcja tolerancji...

Zadanie pisemne dla zainteresowanych:

Co powoduje, że jesteśmy uprzedzeni wobec Innego i dyskryminujemy go? Odpowiedz na to pytanie, odwołując się do zdarzeń, w których uczestniczył Don Shirley. Zwróć uwagę na to, jak tłumaczą się ludzie, którzy zabraniają Donowi np. skorzystania z toalety, zjedzenia w danym lokalu posiłku, przymierzenia w sklepie garnituru, jakie argumenty mają policjanci, którzy zatrzymują Dona.

KARTA PRACY NR 1

Grupa 1.

Dokonaj analizy i interpretacji wskazanych scen, a następnie stwórz krótki portret Tony'ego (Lip) Vallelonga:

scena	opis sceny	interpretacja sceny
„odnalezienie” kapelusza i oddanie właścicielowi		
wyrzucenie szklanek do kosza		
„kradzież” jadeitu (kamień)		
pisanie listów do żony		
jedzenie kurczaka, pizzy itp.		
zachowanie w barze, kiedy broni Dona Shirleya, „grozi bronią”; przekupienie strażników na basenie		
odrzućenie propozycji pracy: „Pracuję dla niego! Już zarabiam”		
„Jestem czarniejszy od ciebie, mój świat jest bardziej czarniejszy”.		
Dr Shirley na wigilii		

Grupa 2.

Dokonaj analizy i interpretacji wskazanych scen, a następnie stwórz krótki portret doktora Donalda Shirleya:

scena	opis sceny	interpretacja sceny
Shirley siedzi „na tronie” i proponuje pracę		
proszenie wytwórni o trasę koncertową na Południu USA (granie dla białych)		
wyście do restauracji („chciałem się tylko napić”), gdzie zostaje pobity		
dyktuje listy do Dolores		
niemożność skorzystania z toalety w miejscu, gdzie grał koncert, „tam, pod sosną”		
przyłapany na basenie, „ciotę zamykamy”		
zatrzymany przez policję, wychodzi z samochodu w deszczu		
gra utwór Chopina dla czarnoskórych w „Pomarańczowym Ptaku”		
Shirley kierowcą		